

SOSYAL GÜVENLİK REFORMUNDA ASKERLİK BORÇLANMASI

● Resul KURT*

I. GİRİŞ

5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” 16.06.2006 tarih ve 26200 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun hizmet borçlanmalarına ilişkin hükümleri 01.10.2008 itibariyle yürürlüğe girmiştir. 5510 sayılı Kanunun askerlik borçlanmasına ilişkin hükümlerinin uygulamasına yönelik olarak “Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği” 28/08/2008 tarihli ve 26981 sayılı, “Hizmet Borçlanma İşlemlerinin Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ” ise 28/09/2008 tarihli ve 27011 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Ayrıca, Hizmet Borçlanması İşlemlerine ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu’nun 2008/111 sayılı genelgesi yayınlanmış bulunmaktadır.

5510 sayılı Kanunun 4-1/a (SSK) bendine göre sigortalı olanların borçlandırılan süreleri, hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanması sırasında aranan en az 5 yıllık sigortalılık süresinin ve toplam 900 prim ödeme gün sayısının hesabında dikkate alınmamaktadır.

5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” ile askerlik borçlanması konusunda yapılan düzenlemeler bu yazının konusunu oluşturmaktadır.

* E. SGK Başmüfettişi

II. 5510 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU'NDA ASKERLİK BORÇLANMASI

A. Borçlanma Başvurusu Yapacaklar

Sigortalılar, muvazzaf ve ihtiyat askerlikte er ve 01/01/1950 tarihinden sonra yedek subay okulunda öğrenci olarak geçen süreleri borçlanabilmektedir. Yedek subay okulunda ve hazırlık kıtasında 01/01/1950 tarihinden önce geçen süreler hizmet sürelerine dahil edildiğinden, bu süreler ayrıca borçlandırılmayacaktır.

Yedek subay okulunda öğrenci iken veya muvazzaf veya ihtiyat askerliğini er olarak yapmakta buldukları sırada vazife malulü olmaları sebebiyle kendilerine vazife ve harp malullüğü aylığı bağlananların, öğrencilikte ve askerlikte geçen süreleri, Kanunun 4 üncü maddesinin (a) ve (b) bentlerine göre çalışmaları halinde borçlandırılacaktır.

Askerliğini er olarak yapanların aksi bir durum bulunmadıkça, esarete geçen süreleri muvazzaf askerlik hizmetinden sayıldığından bu süreler de borçlandırılacaktır.

1803 sayılı Af Kanununun 15 inci maddesinin (b) fıkrası uyarınca her derecedeki askeri okullarda diğer öğrenim kurumlarında Milli Savunma Bakanlığı adına ve hesabına öğrenim yapan askeri öğrencilerden, 07/02/1974 tarihine kadar gerek disiplinsizlik ve gerekse başka nedenlerle Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiği kesilenlerin (kendi isteği ile ayrılanlar hariç) okulda geçen süreleri askerliklerine sayıldığından, 18 yaşından sonra geçmiş olması şartıyla ve o tarihte emsallerinin tabi olduğu muvazzaf askerlik süresini geçmemek üzere okul süreleri borçlandırılacaklardır.

Askeri liselerden mezun olduktan sonra harp okuluna giden veya Türk Silahlı Kuvvetleri hesabına yüksek okullara devam edenlerin bu okullardan, istekleri dışında, disiplinsizlik veya başka bir nedenle ayrılanların, sadece harp okulu veya yüksek okulda geçen sürelerinin (emsallerinin tabi olduğu as-

kerlik süresini geçmemek üzere) borçlandırılması, askeri lisede geçen sürelerin ise borçlanma dışında bırakılması gerekmektedir.

1111 sayılı Kanuna göre askerlik hizmetini er öğretmen olarak yapanların kıtada maaşsız olarak geçen süreleri borçlandırılacaktır.

Askerlik görevini 1965-1967 yılları arasında er olarak yapanların 29/12/1967 tarihini geçmemek üzere, 1962-1964 yılları arasında er olarak yapanların ise 31/10/1964 tarihini aşmamak üzere Kıbrıs olayları nedeniyle uzayan askerlik süreleri borçlandırılacaktır.

Fiili askerlik hizmeti silah altına alınmakla başlayıp terhis tarihinde sona erdiğinden, 4-1/b (Bağ-Kur) bendine tabi olan ticari kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlarla, anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları ile diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortaklarının sigortalılıkları askerlik yaptıkları sürede de devam edebileceğinden, askerlik yaparken söz konusu sigortalılıkları devam edenlerin askerlik süreleri borçlandırılmayacaktır.

Türk vatandaşlığına alınanlardan vatandaşlığa alındıkları tarihte 22 yaşını doldurmuş olanlardan geldikleri ülkelerde yaptıkları askerlik sürelerini belgeleyenler belgede kayıtlı süreyi, belgede kayıtlı sürenin olmaması veya Türkiye'deki emsallerinin yaptığı askerlik süresinden fazla olması hallerinde emsalleri kadar borçlandırılacaklardır. Bulgaristan göçmeni vatandaşların, Bulgaristan'da askerlik hizmetini yaptıklarını gösterir resmi bir belge ibraz etmeleri halinde belgede kayıtlı fiili askerlik süresinin; belgede fiili askerlik süresinin başlangıç ve bitiş tarihleri kayıtlı olmayanların ise tarihi belirtilmeksizin 2 yıl olarak borçlandırılmaları ve sigortalılık süresinin başlangıcından önceki süreler olarak işleme tabi tutulması gerekmektedir.

Türk vatandaşı olduğu halde vatandaşlıktan çıkıp yeniden vatandaşlığa alınanlardan vatandaşlığa alındıkları tarihte 22 yaşını doldurmuş olanların da 1111 sayılı Kanun gereğince askerlik yapmaları zorunlu olduğundan bu durumda olanlardan yaptıkları fiili askerlik sürelerini belgelemeleri istenerek borçlanma işlemleri buna göre sonuçlandırılacaktır.

Askerlik borçlanması işlemleri,

- Askerliğini er olarak yapanların borçlanma talep dilekçesi ekinde Kuruma ibraz ettikleri askerlik cüzdanının veya terhis belgesinin Kurumumuzca onaylı bir örneğine veyahut askerlik şubesinden temin edecekleri askerlik sürelerini gösterir askerlik kayıt belgesinin aslına,

- Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olanlar için onaylı hizmet belgesine,

- Askerlik hizmetini yedek subay olarak yapanların ise borçlanma talep dilekçesi ekinde yer alacak yedek subay terhis belgesine,

göre sonuçlandırılacaktır.

Askerlik belgelerinde kayıtlı sürelerde tereddüde düşülmesi veya yedek subay olarak askerlik yapanlardan belge ibraz edemeyenlerin, yedek subay sınıf, dönem ve sicil numaralarını bildirmeleri halinde ilgili kuvvet komutanlığından istenecek yedek subay safahatı geldiğinde borçlanma işlemi sonuçlandırılacaktır.

20-21 Mayıs 1963 olayları sebebiyle Yüksek Disiplin Kurulu kararıyla Harp Okulu ile ilişkisi kesilenlerden, yüksek tahsil yapmayanlar yada yüksek tahsil yapmakla birlikte Yedek Subay okuluna sevk edilmeyi istemeyenler; 1000 sayılı kanuna göre muvazzaf askerlik hizmetini yapmış sayıldıklarından; bunların da; kendilerinin veya hak sahiplerinin talepleri halinde, Harp Okulundan temin edecekleri öğrencilik süresini gösterir belgedeki sürenin 2 yılı aşmayacak kadar bölümünün borçlandırılması gerekmektedir.

Borçlanma Tutarının Hesaplanması

4-1/(a) ve 4-1/(b) bentleri ile ilk defa 01.10.2008 tarihinden sonra 4-1/(c) bendi kapsamında sigortalı sayılanların, borçlanacakları sürelerle ait prim tutarı, sigortalıların veya hak sahiplerinin talepte buldukları tarihte prime esas kazancın alt ve üst sınırları arasında olmak üzere kendilerince belirlenen günlük kazancın % 32'si oranında hesaplanacaktır.

Borçlanılacak sürenin hesabında ayın 28, 29, 30 ve 31 gün çektiği üzerinde durulmaksızın ay 30, yıl 360 gün olarak alınacaktır. Borçlanacağı sürenin başlangıcı ve bitişi ay içinde herhangi bir tarih ise o aylara ait gün sayısı parmak hesabı yapılmak suretiyle hesaplanacaktır.

Prime esas günlük kazanç alt sınırı asgari ücretin otuzda biri, üst sınırı ise prime esas günlük kazanç alt sınırının altı buçuk katıdır. 01.01.2009 tarihinden itibaren brüt 666,00.-TL olacak. Bu tutar üzerinden hesaplama yapıldığında, reformdan sonra 18 aylık askerlik borçlanması yapan bir SSK'lı; en az $666,00 \times 0,32 = 213,12$ TL üzerinden 18 aylık askerlik borçlanması karşılığı $18 \times 213,12 = 3.836,16$ TL ödemek durumunda kalacaktır.

Sigortalının borçlanmaya esas günlük kazancının tespitinde, adi posta veya kargo ile gönderilen veya Kuruma doğrudan verilen borçlanma dilekçesinin Kurum kayıtlarına intikal ettiği tarih, iadeli taahhütlü veya acele posta servisi olarak gönderilenlerde ise postaya verildiği tarih esas alınacaktır. Tahakkuk ettirilen borç tutarı, ilgiliye iadeli taahhütlü olarak tebliğ edilecek, PTT alındısının ilgiliye teslim edildiği tarih borcun tebliğ tarihi olacaktır.

Hesaplanan borç, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içerisinde sigortalı veya hak sahipleri tarafından Kuruma ya da Kurumun anlaşmalı olduğu bankalara ödenecek, bir ay içinde ödenmeyen borçlanmalar ise geçerli sayılmayacaktır. Borcun bir ay içinde tamamının ödenmemesi halinde, ödenen miktara karşılık gelen süre sigortalılık süresi olarak değerlendirilecektir.

Kuruma yazılı olarak başvurup dilekçeleri ekinde borçlanma belgeleri bulunmayanlardan bir ay içinde söz konusu belgeleri ibraz etmeyenlerin hizmet borçlanma tutarları, belgenin Kurum kayıtlarına ibraz edildiği tarihte geçerli olan prime esas günlük kazanç miktarlarına göre hesaplanacaktır.

C. Askerlik Borçlanmasının Sigortalı Başlangıç Tarihine Etkisi

Sigortalıların borçlandıkları sürelerin ilk defa çalışmaya başladıkları tarihten önceki bir süre olması halinde, sigortalılık başlangıç tarihi borçlanılan

süre kadar geriye götürülecek ve prime esas kazançları bu şekilde belirlenen aylara, ilk defa çalışmaya başladıkları tarihten sonra geçmesi halinde ise prime esas kazanç ilgili aylara maledilecektir. İlgili aylara mal edilmesinde ay, 30 gün olarak kabul edilecektir.

Örneğin, 01.01.1987 yılından itibaren askerlik hizmetini 18 ay olarak yapan sigortalı Bay (x), ilk defa 01.01.1990 tarihinde sigortalı olmuşsa, sigorta başlangıç tarihi 18 ay geriye götürülerek 01.07.1988 olarak kabul edilecektir.

III. SONUÇ

Sosyal güvenlik reformu, askerlik borçlanması nedeniyle yapılacak ödemeyi artırıyor. Askerlik borçlanması; günlük asgari ücret ile günlük asgari ücretin 6,5 katı arasında olmak üzere, sigortalının kendisinin belirleyeceği günlük kazancın yüzde 32'sinin, borçlanılacak gün sayısı ile çarpılması suretiyle hesaplanacak. 01.10.2008'den sonra askerlik borçlanması yapılması halinde 5510 sayılı yasa gereğince yüzde 20 olan oran yüzde 32'ye çıkmıştır.

Asgari ücret 01.01.2009 tarihinden itibaren brüt 666,00.-TL olacak. Bu tutar üzerinden hesaplama yapıldığında, reformdan sonra 18 aylık askerlik borçlanması yapan bir SSK'lı; en az $666,00 \times 0,32 = 213,12$ TL üzerinden 18 aylık askerlik borçlanması karşılığı $18 \times 213,12 = 3.836,16$ TL ödemek durumunda kalacaktır. Üstelik sosyal güvenlik reformu ile bu tutarın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenmesi gerekecek. Yani, hem prim oranı değişecek, hem de asgari ücret (prime esas kazanç alt sınırı) artacağından çok daha yüksek bir tutar ödemek zorunda kalınacak.

KAYNAKÇA

T.C. Yasalar (16.06.2006). **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu**. Ankara: Resmi Gazete (26200 sayılı)